

Իշխանակոյ գերագոյն իշխանութիւնը երեք տեսակ հաւատարագոր իշխանութեան ձեռքը յանձնուած է . մէկ մը ժառանգական իշխանի, մէկ մը բարոնական խորհրդարանին , որուն անդամները ըստ մասին ժառանգական եւ ըստ մասին կառավարութեան ընտրուած են, եւ մէկ մըն ալ հաւատարակաց խորհրդարանին , որուն անդամները զանազան կոմսութիւններուն , քաղաքներուն եւ գիւղաքաղաքներուն բնակիչներէն ժամանակ տուածամասակ ընտրուած են : Թագաւորին արտօնութիւնը, զօրութիւնը եւ առանձնաշնորհութիւնները բարձրակին Փառածէնթին ու զոյլ թեանք

պօրիս, սակայն հարկ ըլլալով երթալի Սատրիս ուրիշ մասնաւոր պաշտօնի մը, մօտեւ տը Սէն տըրիւ, որ դեռ սպանատան առաջին խորհրդոյ քար տուղարն էր, փոխանորդաբար վարեց դեպաւ նական պաշտօնը : Արեւ Սոպերթ Իիւ 1841ին առաջին պաշտօնեայ ըլլալով, ամսէ մը ետեւ սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկը միշտ իբրեւ դեպաւն Սէն ճին Սրիտանիոյ Կոստանդնուպօրիս եկաւ . ուր մնաց մինչեւ յունիս ամիսը 1845 ամին : Այնտեղից քիչ մը ժամանակի համար յԱնգղիա գընաց, և այս հինգերորդ անգամեղաւ որ վերըստին դարձաւ ի Թագաւորանիստ քաղաքն օսման եան տէրութեան :

«Ազգային խորհրդանցին վերաբերեալ նոր կարգադրութիւն չեղած, սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկը՝ նոյն ժողովոյն անդամ եղաւ Սթրէթֆորտ քաղաքին կողմանէ, որ Համբըլլայի կոմսութեան մէջն է : Եւ նոր կարգադրութեանէ ետքը՝ Տոր սթրէլայր կոմսութեան մէջ լայն-Սթրէլա քաղաքին բնակիչները երեսփոխան ընտրեցին զինքը՝ ի ժամանակին որ դեպաւնական պաշտօն չունէր : Վերջին անգամը որ Սթրէլայր պաշտօնէից ժողովը փոխուեցաւ, խօսք եղաւ սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկին յանձնել արտաքին գործոց պաշտօնը . և միայն իւր բացակայ գտնուելը պատճառ եղաւ, որ ուրիշ մը տրուեցաւ այս բարձր պաշտօնը :

«Արեւ Սթրէթֆորտ Քէնինկը ամէնէն մեծ ու երեւելի օրինակն է աղագրութեանը, զոր սկզբնաւոր բարձրագոյն բարոյականութեան, ուղղութեան և քաղաքական արդարութեան կը պատճառեն գործող վրայ : Իսկ իւր խելամուտ և խոհական դատողութեան, իւր կորովամիտ տեսութեանն՝ որով իսկոյն կ'իմանայ խնդրոյ մը առէն կերպարանքը, բաց ի իւր փորձառութեանէն մարդոց և իրաց վրայոք՝ որ խորին տպաւորեալ է իւր մտաց մէջ, ունի նաեւ վերագոյն յիշեալ մեծագին հանգամանքները . և այս պատճառաւ հասարակութեան բարձր համարումը ըստ ամսնայն մասին գրաւած է : Իւր անունը միշտ անպահովութիւն մը եղաւ, և դեպաւնական իւր գեղեցիկ և երկար ընթացքին մէջ երբեք չուզեց այն պիտի բազմապատոյտ շաւիղներ գործածել, զոր ուրիշները կրնան նրբամտութեան տեղ դնել, բայց ինքը իւր ընդարձակ տեսութեամբ և ազնուական զգացմունքովը դատապարտեց միշտ այնպիսի ճամբաները : Իւր ըստը և ըրածը յանուն մեծ ժողովրդեան մը ըլլալով, ամէն պարագայից մէջ միշտ արժանաւոր երեսփոխան հանդիսացաւ նոյն ազգին, և ուսկից որ անցաւ՝ անջնջ յիշատակներ թողոց : Սխալն նոր բարեպաշտէ հաւթիւ

մը եղած յիշատակութիւնը արժան կը համարվի յառաջ բերել այստեղ, որ է Սրիտանիոյ սեպուհին գրածը՝ իւր տեսութիւն մէջ, զոր հրատարակեց 1848 և 1849ին Աստրիոյ մէջ պատահած քաղաքական խռովութեանց վրայոք : «Ինծի համար անակնկալ և միանգամայն մխթարեցական տպաւորութիւն մը եղաւ տեսնելով ամէն խորհրդակցութեանց մէջ՝ զոր ունեցայ դեպաւնաց պատկառելի երկցագոյն սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկին հետ որ յատուկ պաշտօնի մը եկած էր ի Վիեննա, թէ ինչպէս այս քաղաքական երեւելի անձը ողջմտութեամբ դատողութիւն կ'ընէր Աստրիոյ կացութեան վրայ, որպիսի բարեւեր ու շաղկապութեամբ կը խորհէր այս միապետութեան օգտիցը վրայ, և որքան կը ցաւէր որ անօգուտ եղան Սթրէլայր ջանքը, զոր ի գործ դրաւ զգուշացուցանելու համար զԱստրիան ընդգէտ վտանգից որ կ'ըստառնային, և մոռնանելու համար այս տէրութիւնը բարեկարգ նորոգութեանց շաղկապ մէջ, զոր մեր ժամանակին հոգին կը պահանջէ » :

«Իսկ սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկին անունը՝ մասնաւորապէս օսմանեան տէրութեան մէջ խիստ մեծ և պատկառելի տպաւորութիւն մը եղաւ . վասն զի այստեղ իւր ամէն հանձարը և քաղաքականութեան վերաբերեալ բոլոր տաղանդը ի գործ դրաւ՝ այս երկու կառավարութեանց մէջ եղած բարեկամական կապակցութիւնները ևս առաւել սեղմելու համար, և միանգամայն մղելու համար զմիւրքատաւոր բարեկարգութիւն, յառաջագիտութեան և քաղաքակրթութեան մէջ : Եւ այս պատճառաւ թէ վեհապալա Սուլթանը և թէ իւր պաշտօնեաները, նմանապէս մոտաւոր հասարակութիւնը ակնածական սէր և խորին համակրութիւն ունին անոր վրայ : Գարձեալ տէրութեան ամէնէն հեռաւոր քաղաքները անգամ սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկին անունը կը յիշատակուի իբրեւ խոհեմ խորհրդատուի և հաւատարմի բարեկամի մը անունը : Չեմք գիտեր թէ որդեօք սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկը պիտի վերադառնայ ի Կոստանդնուպօրիս, թէ ուրիշ քաղաքական ծանրակշիռ պաշտօններ պիտի յանձնուին անոր Սթրէլայր մէջ, բայց թէ մօտ է եղեր և թէ հեռու՝ թուրքատաւոր կրնայ փութահ ըլլալ սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկին բարեկամութեանը վրայ . որ երբեք ի դերեւ պիտի չհանէ անոր ակնկալութիւնները :

«Վ սեմափայլ էտի Քէնինկին (սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկին լծակցին) բացակայութիւնը ուրիշ կերպիւ մը մեծ տպաւորութիւն ընէ պիտի ի Կոստանդնուպօրիս . վասն զի իւր աղնիւ և նո

րահաս ընտանեօքը՝ յիշեալ մայրաքաղաքին բարձրագոյն ընկերութեան չքաղաքանք զարդն էր . և մանաւանդ ապաստանարան և բարեկարգ էր աղքատաց և կարօտեց : Անոր ողորմութեանը և անսպառ գթութեանը գիտողներէն և ոչ մէկը երբեք ետ չդարձաւ առանց օղնութիւն և միտք թարութիւն ստանալու : Անաւանդ թէ այս վեհաւան և առաքողութիւն տիկինը ինքը ընդառաջ կ'ընէ ամէն կերպ դժբաղդութեանց, զանոնք մը խիթարելու և օգնելու համար : Ամէն առաքի նութեանց տիպար և օրինակ ըլլալով, Վիեննայի նիկը որչափ որ կը փայլէ անոնց մէջ, նոյնչափ ևս կը փայլէ իւր մեծ աստիճանովը՝ զոր ունի ընկերութեան մէջ » :

«Այլեւս Գր. Դար ըսուած լրագրոյն ապրիլի 15-27 թերթին մէջ կը կարդամք :

«Եւ ապա հին բարեհաճեցաւ տէրութեան մեծ կնքով կնքել ազնուականութեան թղթեր, որով Սթրէլայր Սրիտանիոյ Սխալեալ Թագաւորութեան Իռլանտոյի դերակոմսի աստիճանը կը տրուի մեծաշուք սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկին, որ մեծ խաչակիր է Օրդը Գր. Դար ըսուած կարգին, և իր կատար իշխանութիւն ունեցող արապոյ կարգի դեպաւն Վարձարագոյն Վրան բով : Վերակոմս Սթրէթֆորտի տիպարը՝ Սուլթան կոմսութեան մէջ, շնորհուած է սոր Սթրէթֆորտ Քէնինկին և անոր ուղղագիծ և օրինաւոր ժառանգացը » :

Կոստանդնուպօրիսէն կը գրեն Սրիտանիոյ Կնքարիս անուն գաղղիարէն լրագրոյն մայիսի 11 ամսաթուով ըստ նոր տուժարի :

«Սխալեալ շաթու խօսեցանք մաքսատանց վարձքով տրուելու խնդրոյ վրայոք՝ որուն համար նոր առաջարկութիւններ եղած էին ուրիշներէն : Բարձրագոյն Վուոք ուղղութիւն ընելով ծառայութեանցը՝ զոր ի գործ դրաւ մեծաշուք Սրիտանիոյ Սխալեալ Վեհապալան, տակաւին իւր ուրոշումը յայտնած չէր . բանդի կողմէր նախապէս իմանալ և աղէկ բնեւէ այս գործոյն նկատմամբ եղած ամէն առաքիութիւնները : Վանդի յորմէ հետէ յիշեալ վեհապալա տեղաւորութեան յանձնած է այս գործը, մաքսատանց եկամուտը գըրեթէ կրկնապատկեցաւ թէպէտեւ առեւտրական շարժումը նոյն յարաբերութեամբ աճում մը ստացած չէ : Սխալեալ ժամանակին յարգու վաճառականները մեծապէս գոհ են միշտ բոլոր դիւրութեանց համար՝ որ իրենց գործոցը վրայոք կը տրուի : Այս ամէն խորհրդածութիւնները պատճառ եղան որ կայսերական կառավարութիւնը արժան համարեց վերադառնալ Սրիտանիոյ Սխալեալ Վեհապալան յանձնել մաքսատանները : Այս որոշ

տակ կ'իշխան, այնպէս որ գործադրութեան մը որոշման ժամանակ ինք միայն անունը ունի, ինչ ատեն իրօք կառավարութիւնը Փառլամենթին մէջ իր ընթացքը կը շարունակէ : Այս կերպով, կառավարութիւնը իր գլուխը նախագահ մը ունեցող հասարակապետական իշխանութեան մը կը նմանի արդեամբ, Վերիկայի նախագահէն այս տարբերութիւնը ունեւոր միայն՝ որ ժառանգական է :

Թագաւորը անուամբ միայն պաշտօնատարաց հրամայողն, ազգային զօրութիւններուն հրամանատարն և անոնց գործակալաց հրամանատուն է և այս ամէնը պատասխանատու իշխանաւորաց խորհրդովը եղած ու գործքի գրուած է : Ինչ հանրութեան գունձը հասարակաց խորհրդարանին մէջ գործքի գրուած է :

Թագաւորը, գլխաւոր ատենակալին իշխանութիւնը՝ եկեղեցւոյն գլխին հետ կը միացնէ, անոնց զանազան խորհուրդներուն մէջ իր ներկայութեամբ :

Արքայական Փառլամենթը՝ երկու ժողովարանի բաժնուած է . լորտերու խորհրդարան և հասարակաց խորհրդարան : Առաջինը՝ հոգեւորական լորտերէ բաղկացեալ է այսինքն, Սթրէլայր եկեղեցւոյն եպիսկոպոսներէն և արքեպիսկոպոսներէն . իսկ երկրորդը՝ աշխարհական լորտերէ, այսինքն, տէրութեան ժառանգական իշխանաւորներէ :

Հասարակաց ժողովարանը 658 անդամներէ կը բաղկանայ, որուն նախագահը՝ բանախօս (սփիքը) կը ընտրի : Փառլամենթին տեղութիւնը 7 տարի

է . բայց Թագաւորը իշխանութիւն ունի ուղած ատեն լուծելու զայն :

Սեծ հպատակութիւն ունին և կը ցուցնեն անգղիացիք Փառլամենթին կանոնադրութեանցը, շատ անգամ այնպէս կարգադրութիւններ կ'ըլլան որոնք ամանց մասնաւոր շահուն կրնան դաշխ, բայց ազգային յառաջագիտութիւնը իտափանելու ու կառավարութեան կանոնաւոր ընթացքը պահելու ու չփոխելու համար կը հնազանդին այն նորոհաստատ կանոնաց ու հաճութեամբ կը նշանակին նոր փոփոխութիւնները . բայց իրենց քիչ մը ժամանակ զեան եղաւ, մասնաւոր շահեր նուն փնտսներ եղան, հոգ չէ . պէտք է որ այն կանոնադրութիւնները գործքի գրուին ու իրենք առ ժամանակ մի փնտրին՝ որովհետեւ գիտեն որ Փառլամենթին որոշումը երկար խորհրդածութիւններով եղած է : Իրենց մտածմունքը այնպէս է՝ որ որովհետեւ անգամ մը այն կարգադրութիւնը եղաւ, ըսել է որ անշուշտ Սթրէլայր ընդհանուր բարոյն ու ազգային յառաջագիտութեան համար որոշուեցաւ . թէ և մէկ մասը կրնայ քիչ մը փնտրիլ, բայց քանի մը անհատներու փնտրուելով՝ բոլոր ազգին շինաստեւելին խելքերին տրեւի տեղ ընելով, չեն հակառակիր, ու ինչ որ խորհրդարանը սահմանուած է, այն գործքի գրուած հոգ կը ընտանին : Անոր օրինակ կը բերեն Ֆրիթլայր, ազատ առեւտուր ըսուած կարգադրութիւնը և այլն :

Վաղաքականութիւնը ինչեկեղ կերպով մեծ կամ պզտիկ տարբերութիւն մը ու փոփոխութիւն

մը կրնայ ստանալ լրագրաց ընդհանուր բերնին նայելով, որոնք մեծ ազդեցութիւն ունին ժողովրդեան մէջ : Ժողովուրդը՝ կը նայիս, պահանջ մունք մը ունի . իսկոյն լրագրորներուն մէջ կը հրատարակուին, անոնց ալ հակառակ՝ ուրիշ ընդդիմութիւններ երեան կ'ըլլեն ուրիշ լրագրաց մէջ ու կը սկսին փնտաւանիլ : Այսպէս կառավարութեան առաջնորդները կամ ուղեցոյցներ կարծես թէ լրագրորներն են : Լրագրաց միջոցաւ առաջարկուած նիւթերը Փառլամենթի մէջ կը տարածուին, իրաւաբանութիւններ ու դատաւարութիւններ կը ըլլան, հետեւութիւնները այսինքն անոնցմէ առաջ եկած շարքը ու բարձր, փնտսները ու օգուտները կը ներկայացուին ու գործադրութեան կարեւոր միջոցները կը ցուցուին, մինչեւ որ ինդիւրը խորհրդարանին դատողութեան կը վերաբերի ու հոն տեղեկայատու հակաճառութիւններէ ետք՝ գործադրութեան կամ հերքման վրայոք որոշումը լորտերուն բարձրագոյն խորհրդարանը կը կրկնուի, և հոն՝ կրկին մասդրութեամբ նայվելով, պէտք եղած օրէնքը արքունի հրամանաւ կը վճռուի :

Այս ճամբիտ ազգասէր լրագրորներուն միջոցով որչափ օգուտներ կրնան ծագիլ :

Ա. Կ. Տ.

(Պիտի շարունակուի)

Կեղծատրոսիւնը՝ յարգանք հաստատիլ ընէ, Եւ հոլաթիւնը կը շարունակուի առաքիւնութեան :

ման լուրը, որ այսօր խնայողեցաւ, մեծ ուրախութիւն պատճառեց տեղացի և օտար վաճառականաց դասունը»:

Արժանապարհ հայազգի բժիշկ Վ. Իշխանեան աղա Սերովբէն, որ վեճաբան Վուստ Էֆենտիին ընկերութեամբ Վահրէ դպցած էր անցեալները, վերադարձաւ մօտերս ի կոստանդնուպօլիս, պաշտօնական գիրեր բերելով Բարձրագոյն Վրա նը՝ Լեզիպոսի խնդրոյն վրայօք: Այս դժուարութիւնը կերելի թէ արդէն լրացած է, ինչպէս յայտնի կըլլայ հետեւեալ յօդուածէն, զոր լուստիւրը Վրա նը Բարձրագոյն Վրա նը կը բերէր մէջ որ ի 2-14 մայիսի:

Լեզիպոսի տեղական կառավարութեան դժուարութեանց նկատմամբ, Վուստ Էֆենտիին նամակաց տրուելու կայսերական կառավարութեան պատասխանը կը հաստատէ զկարգադրութիւնը, զոր յիշեալ պաշտօնական վեհափառ Սուլթանին հաճութեանը ներքեւ գրած է: Այս պատասխանը որ վախճան կուտայ վերջնական դժուարութեանց, մօտ օրերս պիտի յուղարկուի ի Վահրէ և հետեւեալ կը վերջանան ներքին ընդունելիքները մը, որ առանց Բարձրագոյն Վրա նի մեծ խոհմութեան, կընար ևս առանձն ծանր շփոթութեանց պատճառ ըլլալ: Այս կարգադրութիւնը կատարեցաւ առանց ամենեւին փնտրելու տարու կայսերական առանձնաշնորհութեանց, որ ամէնէն հարկաւոր բանն էր»:

Սանիտային ամսոյս 2ին կը գրեն մեզ:

Վաղարէս ընդարձակ դաշտին մէջ տեղ տեղ մարտնոց անթիւ բազմութիւն երևան ելաւ. և տեղական կառավարութեան հրամանաւ բոլոր բաղադրացիք և գեղացիք դաշտը պիտի ելնէ, կըսուի, այս փնտաւար միջատները ջնջելու:

Բաւական ժամանակէ հետէ արմատաց գինիները չափէն աւելի բարձրացան. և ցորենին էօքէ կը որ 15-16 օխայ կը լիւնէ և յառաջագոյն 12-13 դէժի կը վաճառէին, մինչև 20-22 դէժի ելաւ. բայց այս գնով ևս հազուադէպ է, և շատ անգամ գնողաց մէջ վեճ և կռիւ կը ծագի՝ դուռն կառնուս ես կառնում ըսելով: Հասարակաց աղբատ վիճակին նայելով, արդարեւ խիստ ցաւալի դէպք մըն է այս սղութիւնը, որուն նմանը յիշող կարելի է որ չգտնուի այս տեղ, ինչպէս կը հաստատեն շատերը:

Նատուրուի նահանգաց վերտեստը և Բարձրագոյն Վրա նի վաճառք երէկ կէս օրէն ժամ մը յառաջ փառաւոր հանդիսի հասաւ ի բաղադրութեան գիմնաւորութեան գացած էին մէկ ժամէն աւելի տեղ Սանիտայի տեղակալ (գայմագամ) փոխմարտի Սերովբէն, Վարա օսման օղու մեծաշուք Սարգս պէյը, բաղադրական ժողովին անդամները և ուրիշ երեւելի անձինք: Յիշեալ բարձրագոյն տեղակալ փառաւոր ժողովին խորհրդաւոր համար բաղադրութեան տարեկան թնդանութեան արձակեցին ի նշան ուրախութեան»:

Սեփարութեամբ կը լսեմք թէ, Սարգս Սերովբէն ի նկատմամբ անուամբ Լեզիպոսի տեղական կառավարութեան միաբանութիւնը բարեյայտագրեալով կը յառաջագործէ: Գիտեալ արժան է որ, այս ընկերութիւնը հիմնադրեցաւ ի նպատակ յիշեալ բաղադրական դպրատանը շնորհիւ և ազգասիրական ջանքիւ Լեզիպոսի տեղացի հոգեւոր առաջնորդ գեղապետ Սարգսի սրբազան եպիսկոպոսին և պատուելի պարոն Յարութիւն Մարգեանի գիտնական վարժապետին, այլև նոյն բաղադրական գաղափարաց բարեխնամ գործակցութեամբ: Ինչպէս ամէն տեղ և ամէն ընկերութեանց կը պատահի, նմանապէս այս ընկերութիւնը ևս ժամանակ առ ժամանակ դժուարութիւններ և արգելքներ ունեցաւ. բայց գոհութիւն Ստուծոյ, այժմ յաջողութեան մէջ կը գտնուի և անոր պաշտպանութեան ներքեւ եղած վարժարանը բարեկարգութեամբ կը յառաջանայ. ուր հայկաբանութեան, թուրքերէնի, գաղղիերէնի և յունարէնի դասատուութիւն կ'ըլլայ և աշակերտները օր ըստ օրէ զարգանալու վրայ են յուրախութիւն սրտի բոլոր հասարակութեան: Լեզիպոսի տեղացի մէջ աղբիանց համար ևս դպրատուն մը կայ 7-8

տարիէ հետէ. սակայն ամենեւին յառաջագործութիւն մը չէր տեսնուէր՝ արժանաւոր կերպիւ հոգատարութիւն և բաւական դրամ չըլլալուն համար. բայց նոյն բաղադրական սրբազան Ստուծոյ հայրական յորդորանօք ազնուահի տիկնաց ուսումնասիրական եռանդը շարժելով, Սարգս Լեզիպոսի տեղական կառավարութեան մը հաստատութեան մէջ ընկնէ. որուն նպատակն է աղբիանց դպրատան ծախքը հոգալ. իսկ անոր կառավարութիւնը Սարգս Սերովբէն Սերովբէն և յանձնուէր է: Այս կերպիւ յիշեալ երկու դպրատուները ևս այժմ զարգանալու և յառաջագործութեան վրայ են. ուստի կը պարտաւորվիք ազգին երախտագիտութիւնը հրապարակաւ յայտնել այսպիսի բարեբար ընկերութեանց հիմնադրութեանը գործակից և աշխատակից եղողներուն. և մասնաւորապէս շնորհակալ ըլլալ Սարգս Սերովբէն Սերովբէն տեսուչ մեծարգոյ Սահաֆ Ստուծոյ տեղական Պապիկ աղային և պարոն Յարութիւն Մարգեանի պատուելիքին, որ հայկաբանութեան և գաղղիերէնի դասատու է, և ըստ կարի հմուտ է թուրքերէնի և յունարէնի լեզուաց: Լեզիպոսի տեղացի մեր թղթակիցը խիստ գովութեամբ կը յիշատակէ մեզ այս աղբիւ անձին ուսումնասիրական և ազգասիրական եռանդը. զոր բարեխնամ զգացումով ի գործ կը դնէ իրեն խնամօք յանձնուած աշակերտաց յառաջագործութեանը համար:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 3 Մայիս:

Վաղարէս ընդարձակ մեծ հանդարտութեան մէջ է. և այս բարեբաղդ վիճակը ըստ ամենայն երևմանց, խիստ երկար ժամանակ պիտի տևէ, և հետեւեալ մեծապէս օգտակար պիտի ըլլայ թուրքաստանի յառաջագործութեանը: Սարգս Սերովբէն հասարակութիւնը յայտնի կը տեսնէ թէ իրեն երախտագիտութեան օսմանեան կառավարութեան բարեկարգ և յարատեւ խնամօք, որ օգուտ տալու առատագործ Վալսեր մարդասիրական հրամանացը համեմատ, անխնայ ջանքիւ հոգ կը տանի բաղադրական հանդարտութիւնը և հասարակաց ապահովութիւնը հաստատուն պահելու և միանգամայն բոլոր ժողովուրդեան բարեկեցութիւնը օրըստօրէ ևս առաւել զարգացնելու:

Թաղաւորական բարձր հրամանագրով Վաղարէս Ստուծոյ պէյը Վարայի տեղակալ (գայմագամ) կարգեցաւ, և այս առթիւ միջոցաւ անոր ատոման ստացաւ:

Սերովբէն տեղակալութիւնը վերստին թուրքական փառաւոր յանձնուեցաւ:

Վաղարէս ընդարձակ մեծ հանդարտութեան առաջին խորհրդոյ բարտուղար գնդապետ միտք իրեն Սարգս, որ ընդ մեծ ժամանակ կայ, մեկնած էր Լեզիպոս երթալու, ուր Վաղարէս ընդհանուր հիւպատոսարանը պիտի կառավարէր, մօտերս վերադարձաւ ի կոստանդնուպօլիս: Վաղարէս նոյն երկրին ընդհանուր հիւպատոս միտք Սարգս, որ իւր կառավարութեան թոյլտուութեամբ Վաղարէս պիտի երթար, ուրիշ ժամանակի թուրք իւր ճանապարհորդութիւնը: Վաղարէս սըր Սերովբէն թուրք իւր ճանապարհորդութեան ժամանակը, գնդապետ միտք Սարգս պիտի կառավարէր Վաղարէս գեղապետութեան գործերը:

Վաղարէս Վաղարէս իշխանը, որ օսմանեան գեղապետ է ի Վաղարէս, կայսերական հրամանաւ կանչուեցաւ ի կոստանդնուպօլիս: Յիշեալ գեղապետութեան գործերը առայժմ մեծաշուք Սարգս Էֆենտիին պիտի կառավարէ, որ նոյն պաշտօնատան առաջին խորհրդոյ բարտուղար է:

Սերովբէն թուրքերէնի լեզուն աղան, վերապաշտ կայսերական շոգեւորաց որ սկսան կանչուելու երթալու ընդ Վաղարէս և ուրիշ բանի մը տեղումը, անցեալները փոքրիկ ճանապարհորդութիւն մը ըրաւ Վաղարէս և միւս նաւահանգիստները ուր կը հանգիստանայ յիշեալ շոգեւորաց, ու աչքէ անցուց զանազան գործակալաց պաշտօնները հարկաւոր եղած բարեկարգութիւնները ի գործ դնել տալով:

Վոստանդնուպօլիսի գեղապետութեան թարգմաններուն երիցագոյնը, յարգոյ և բարեպաշտ

միտք Ստուծոյ Վաղարէս, որ շատ տարիներէ հետէ Վաղարէս գեղապետութեան թարգմանի պաշտօնը կը վարէր խիստ արժանաւորութեամբ, անցեալ ամսոյ 29ին իւր մահկանացու ընթացքը կնքեց ի հասակի 83 ամաց: Հանգուցելոյս յուղարկուելութեան և թաղման հանդէսը հետեւեալ օրը խիստ փառաւորութեամբ կատարեցաւ:

Վաղարէսի նաւարանը պատրաստութիւն կը տեսնուի բանի մը թեթեւեղաց պատերազմական նաւեր ճամբայ հանելու. որոնք Վաղարէս գեղապետ պիտի պարտին ծովապատակները հաղթելու համար:

Ստուծոյ տեղութեան շոգեւորաց նաւը Սերովբէն անուն ամսոյս 1ին հասաւ ի մայրաքաղաք:

Վաղարէս Վաղարէս Էֆենտիին որ անցեալները լիակատար իշխանութիւն ունեցող գեղապետ անուանեցաւ ի Ստուծոյ, այս օրերս պիտի մեկնի Վաղարէս երթալու:

Վաղարէս հրամանաւ որոշուեցաւ, որ ծովապետութեան առաջին թարգմանի պաշտօնը անցորդի գնդապետի ստորին շնորհուի, և անոր միակերպ գեղապետ հազմի: Ստուծոյ այս որոշմանը համեմատ մեծարգոյ աղա Ստուծոյ Վաղարէսի աղբիւ անձը, որ Սերովբէն Վաղարէս խիստ արժանաւորութեամբ և գործունէութեամբ կը վարէր յիշեալ պաշտօնը, և 15 տարիէ հետէ Վաղարէս Վրա նի կառավարութեանը մէջ կը գտնուի, յիշեալ աստիճանը ընկալաւ: Սերովբէն որ Վաղարէսի Ստուծոյ աղային մարդասէր սիրտը և վեհանձնական զգացումները կը ծանաչէին ինքապէս և մեծապէս անոր ընդունած այս վարձատրութեանը վրայ, որուն խիստ արժանաւոր է:

Վաղարէս տեղութեան գեղապետ Սերովբէն օգուտ տալու (պարոն) անցեալ շաբթու մեկնեցաւ Ստուծոյ երթալու. ուր հանրային ջերմութիւնները պիտի մտնէ: Սերովբէն այս պաշտօնատարին վերադառնալը գեղապետութեան գործերը մօտիւ Վրա նի վերը պիտի տեսնէ, որ խորհրդոյ առաջին քարտուղար և ատենադպիր է նոյն գեղապետութեան:

Յարգաւորեալ պարոն Սերովբէն Վաղարէս, որ նախորդ Սերովբէն Ստուծոյ որդին է, և անգամ Վաղարէս Վրա նի թարգմանատուն որ ի պաշտօնատարան պատերազմի, մօտերս մէկ գիրք մը տպագրել տուաւ, որուն անունն է Սերովբէն Վաղարէս Ստուծոյ. այսինքն Վաղարէս գաղղիերէն լեզուի: Այս պատուական գիրքը խիստ հաճութեամբ ընդունուեցաւ մայրաքաղաքի գիտնականներէն, քանզի հեղինակը կ'երեւի թէ աղբիւ տեղակալութիւն ունի թէ թուրքերէն և թէ գաղղիերէն լեզուին վրայօք. և հետեւեալ մեծապէս օգտակար պիտի ըլլայ այս մատենան բոլոր մահ մեծականաց, որ կ'ուզեն գաղղիերէն սորվիլ:

Վաղարէս 412 թերթին մէջ գրուեցաւ թէ, Ստուծոյ նահանգին մէջ թուրքերէն գեղգը ծանր վեճ մը պատահեցաւ բուն Հայոց և Հոռոմէացի առան Հայոց մէջ, և այս խնդրութեան պատճառը իմանալու համար քննիչներ յուղարկեցան նոյն գիւղը: Այս գրուածին մէջ սխալ մը եղած է, զոր կը փութամք ուղղելու. այսինքն յիշեալ գիւղը Հոռոմէացի առան Հայ չկայ, այլ Հոռոմէացի առան ընելու աշխատուէր է. և ասոր համար պզտիկ խռովութիւնը ծանր կերպարանք մը ստացաւ: Վաղարէս և իրեն մեր ամենապատու սրբազան Վաղարէսի փոխանորդ տէր թաղապետ Վաղարէս Վաղարէս թեմի մեծարգոյ անցեալ ամսոյ 24ին վերադարձան ի մայրաքաղաք: Սերովբէն գեղգը դալով. ուր որոշման թեմին Վաղարէս ամէն բան կարգի մտեր է և հայազգի ժողովուրդը, որոնք 250 տունէն աւելի են, ամէնքն ալ իրենց հայրենի ուղղափառ կրօնին մէջ հաստատուն մնացեր են, բայց ի 20-25 հոգիէն որ այլապէս պատճառաց համար իրենց առաջարկուած Հոռոմէացի առան կրօնը ընդունել են: Վաղարէս Վրա նի կողմէն յուղարկուած քննիչ մեծարգոյ Վաղարէս Էֆենտիին մեծ անկողմնադաճութեամբ և արդարութեամբ ի գործ դրել է իւր պաշտօնը ըստ հրամանի օգոստոսի առ մեծագոր կայսեր, որ կ'ուզէ որպէսզի խղճմանաց այսինքն կրօնի ազատութիւնը իւր տեղութեանը մէջ ամէն տեղ տիրէ:

Վաղարէս Վաղարէս մէջ հրատարակեցաւ Վաղարէսի ստուծոյ Ստուծոյ ըստ ամենական տեղա

